

*Курсант 2-го курсу Прикарпатського
факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ
Ісакова Вікторія Русланівна*

ПРАВО НА НАВЧАННЯ РІДНОЮ МОВОЮ

У сучасному полігамному світі проблематика прав людини є актуальною, оскільки стосується безпосередньо життя громадянина й особистості та досліджується у правовому, філософському, етичному, релігійному аспектах. Одним із важливих прав людини є право на навчання рідною мовою, що забезпечує можливість навчатися материнською мовою – мовою, яку особа вивчає найперше.

Відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону України «Про освіту» держава гарантує усім громадянам України та іншим особам, які перебувають в Україні на законних підставах, право на безоплатне здобуття повної загальної середньої освіти відповідно до стандартів освіти [3]. У цьому ж Законі йдеться про те, що мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова (ч. 1 ст. 7) [там само]. Стосовно національних меншин, які перебувають на території України, Основний закон держави гарантує право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови в державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства. Як бачимо, виникає умовна суперечність між правом на навчання рідною мовою та навчанням державною мовою.

Попадинець О. В. у своїй статті проаналізував деякі тлумачення поняття «рідна мова» і намагався знайти єдине визначення, яке могло б чітко, змістовно та зрозуміло пояснити зміст поняття «рідна мова». Однак дослідник дійшов висновку, що однозначної дефініції цього поняття немає, оскільки воно охоплює широкий спектр неоднорідних ознак, які формують його зміст. Визначальними для розуміння аналізованого поняття науковець зазначив такі аспекти:

- раннє володіння мовою;
- середовище соціалізації;
- належність до певної нації;
- генетичний аспект;
- належність до певного етносу,
- ознаки її як першої мови, материнської мови, мови батьківщини [2, с. 46]

Отже, рідна мова – це мова, якою людина розмовляє з дитинства, яка є мовою її батьківщини та ідентифікує особу за національною належністю.

Державною мовою прийнято називати закріплену Конституцією або законом основну мову держави, обов'язкову для використання у законодавстві, офіційному діловодстві, судочинстві, навчанні тощо. Ст. 10 Конституції України визначає українську мову державною мовою в Україні та забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантує вільний розвиток, використання і захист

російської, інших мов національних меншин України та сприяє вивченню мов міжнародного спілкування [1]

Відповідно до статті 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, Конституція визнає право на освіту за кожною людиною, незалежно від її статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, стану здоров'я та інших обставин. Це право забезпечується розгалуженою мережею закладів освіти, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти; відкритим характером закладів освіти, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей та інтересів громадянина; різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною тощо.

5 вересня 2017 року Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про освіту», в якому значної уваги заслуговує так звана «скандальна стаття» про мову (ст. 7). Згідно зі статтею, особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою. Отже, ця стаття закріплює українську мову (державну мову) як основну мову навчання та дозволяє представникам національних меншин навчатися своєю мовою поряд з державною в початковій школі, що реалізується через окремі класи чи групи. Також представники національних меншин залишають за собою право на вивчення рідної мови в школах чи культурних товариствах. Завдяки вказаній статті про обов'язкове вивчення української мови в усіх школах забезпечується право представників національних меншин на здобуття освіти всіх рівнів. Також створюються необхідні умови для ефективної участі осіб, які належать до національних меншин, у культурному, соціальному, економічному житті та в державних справах, зокрема тих, які їх стосуються. Знання державної мови України є необхідним, аби забезпечити таку ефективну участь у державних справах.

Отже, мова – це основний засіб спілкування. Кожен народ має свою рідну мову, без якої він не реалізує себе як окрема історична спільність людей. Тому в Україні забезпечується право вивчати свою рідну мову в школі, незалежно від того, чи це корінний громадянин України, для якого рідною мовою є українська, чи це представник національної меншини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Попадинець О. В. «Рідна мова»: роздуми над поняттям. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки (Мовознавство)*. 2012. Т. 137. С. 45-48
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос*

України. 2017. 27 вересня(№ 178-179). С. 10-22.